

**Tezy do projektu ustawy o cmentarzach i pochówkach opracowane przez uczestników
Inicjatywy Społecznej „Niezapomniane cmentarze”**

1. Cmentarze jako dobro użytku publicznego mogą być tylko własnością publiczną (Skarbu Państwa i jednostek samorządu terytorialnego) lub związków wyznaniowych. Dopuszcza się oddanie cmentarzy będących własnością publiczną w zarząd podmiotów niepublicznych na ściśle określonych warunkach. Dopuszcza się pochówki prochów ludzkich poza cmentarzami za zgodą właściciela nieruchomości i przy spełnieniu szczegółowych wymagań.
2. Wprowadzenie podziału na cmentarze czynne i nieczynne, w tym formalnie zamknięte i w związku z tym przekształcone w tereny cmentarne, a po ekshumacji wszystkich szczątków ludzkich – przekształcone w tereny pocmentarne.
3. Wskazanie podmiotów odpowiedzialnych za podjęcie decyzji o zamknięciu cmentarza będącego w przeszłości był cmentarzem wyznaniowym, a obecnie stanowi własność Skarbu Państwa lub jednostki samorządu terytorialnego.
4. Wprowadzenie wymogu, iż zbyciu i zabudowie mogą podlegać wyłącznie tereny pocmentarne.
5. Zapewnienie związkom wyznaniowym (w tym będącym pierwotnie właścicielem) prawa zgłaszania sprzeciwu wobec decyzji o zmianie przeznaczenia terenu cmentarnego po cmentarzu wyznaniowym. Przyznanie związkom wyznaniowym interesu prawnego w zakresie ochrony cmentarzy (czynnych) i terenów cmentarnych przed ich niszczeniem, w tym w drodze zabudowy (związek wyznaniowy powinien mieć prawa strony w postępowaniach administracyjnych z zakresu planowania przestrzennego i prawa budowlanego).
6. Wprowadzenie zasady, że dawny cmentarz wyznaniowy nie traci swego wyznaniowego charakteru wskutek tego, że własność nieruchomości cmentarnej przeszła na rzecz Skarbu Państwa lub jednostek samorządu terytorialnego.
7. Nałożenie na gminy obowiązku rejestracji / identyfikacji i oznakowania wszystkich cmentarzy. Nałożenie obowiązku wpisu wszystkich cmentarzy (czynnych i nieczynnych) do wojewódzkich i gminnych ewidencji zabytków (w związku z art. 6 ustawy o ochronie zabytków mówiącym, że każdy cmentarz jest zabytkiem, bez względu na stan zachowania).

8. Rozróżnienie cmentarzy w rozumieniu ustawy i zabytków archeologicznych obejmujących pochówki (przesądzenie kwestii: od kiedy „czasowo” istnieje cmentarz o długiej historii).
9. Wprowadzenie obowiązku oznaczania cmentarzy, terenów cmentarnych i terenów pocmentarnych w ewidencji gruntów.
10. Szczegółowe uregulowanie prawa do grobu.
11. Regulacja pochówków (dawnych i nowych) w miejscach innych niż cmentarze (np. na terenie budynków sakralnych, terenów przylegających do tych budynków), w tym uregulowanie procedury wydawania zgody na takie pochówki.
12. Wprowadzenie do listy możliwych form pochówku praktyki rozsypania na terenie prywatnym popiołów (szczątków) pochodzących ze spopielenia – po uzyskaniu zgody właściciela oraz na terenie publicznym (samorządowym, państwowym) bez zgody z wyłączeniem niektórych miejsc – np. wód śródlądowych i morza w określonej odległości od wybrzeża (na wzór prawa w Wielkiej Brytanii). Wprowadzenie do listy możliwych miejsc pochówku prywatnych kolumbariów, katakumb itp.
13. Określenie prawa do pochowania szczątków ludzkich.
14. Wprowadzenie prawa do pochówków w nieoznaczonych grobach na wydzielonych kwaterach cmentarzy (łąki pamięci, kwatery leśne).
15. Wprowadzenie taksy (maksymalnej stawki opłaty) cmentarnej (także w stosunku do cmentarzy wyznaniowych), ustalonej w oparciu o medianę wynagrodzenia w gminie (lub o inny mierzalny wskaźnik) oraz wprowadzenie obowiązku podawania do publicznej wiadomości cenników usług cmentarnych.
16. Utworzenie państwowego funduszu na rzecz ochrony zabytkowych nagrobków i nagrobków o szczególnej wartości architektonicznej lub znaczeniu historycznym.
17. Stwierdzenie wieczystej nienaruszalności pochówków osób zasłużonych i wprowadzanie obowiązku ochrony nagrobków osób zasłużonych lub posiadających wartość zabytkową, architektoniczną, artystyczną lub znaczenie historyczne.
18. Uregulowanie statusu znajdujących się poza cmentarzami miejsc pochówku ofiar wojen i totalitaryzmów – określenie procedury nadawania takim miejscom statusu cmentarzy (dotyczy m.in. terenów niemieckich hitlerowskich obozów zagłady).
Kwestia statusu grobów masowych, w tym grobów ofiar epidemii, wojen i totalitaryzmów oraz mordów masowych.

19. Wywłaszczenie istniejących w dniu wejścia w życie projektowanej ustawy cmentarzy prywatnych (należących do podmiotów innych niż Skarb Państwa, gminy i związki wyznaniowe), z wyjątkiem cmentarzy będących własnością podmiotów, które mają w celach statutowych dbanie o takie cmentarze.
20. Ochrona i wyłączenie z obrotu starych nagrobków (ustalenie cezury czasowej ochrony), przepadek na rzecz gminy lub Skarbu Państwa nagrobków znajdujących się w posiadaniu osób trzecich.
21. Obowiązek prowadzenia Biuletynu Informacji Publicznej przez wszystkich zarządców cmentarzy, wyznaniowych i komunalnych.
22. Nałożenie na właścicieli cmentarzy obowiązku cyfrowej inwentaryzacji pochówków i nagrobków oraz udostępniania jej w Internecie.

Warszawa, 11 stycznia 2021 r.